

Richtlijnen voor het Milieu Effect Rapport (MER)

DIJKVERLEGGING
MALBURGSEDAM
'BAKENHOF'

maart 1999
Gedeputeerde Staten van Gelderland

provincie
GELDERLAND

**RICHTLIJNEN
voor het
MILIEU-EFFECTRAPPORT (MER)**

**DIJKVERLEGGING
MALBURGSEDAM
'BAKENHOF'**

maart 1999
Gedeputeerde Staten van Gelderland

INHOUDSOPGAVE

Pagina

Hoofdpunten van deze richtlijnen [voor de inhoud van het MER]	1
1. Inleiding en afbakening	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Afbakening	3
2. Probleem, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleem	4
2.2 Doel	4
2.3 Beleidskader en besluitvorming	5
3. Beschrijving en waardering van het plangebied	5
3.1 Inleiding	5
3.2 Aandachtspunten	5
4. Visie op de dijkverlegging	6
5. Voorgenomen activiteit en alternatieven	7
5.1 Inperking principe-oplossingen	7
5.2 Alternatieven	7
5.3 Varianten	8
6. Milieugevolgen	8
6.1 Algemeen	8
6.2 Landschap en relatie tussen Stad en Rivier	8
6.3 Cultuurhistorie en archeologie	8
6.4 Flora, vegetatie en fauna en ecologische relatie	8
6.5 Woon-, werk- en leefmilieu	9
7. Vergelijking van alternatieven	9
8. Leemten in informatie	9
9. Evaluatieprogramma	9
10. Vorm en presentatie	10
11. Samenvatting van het MER	10

BIJLAGEN

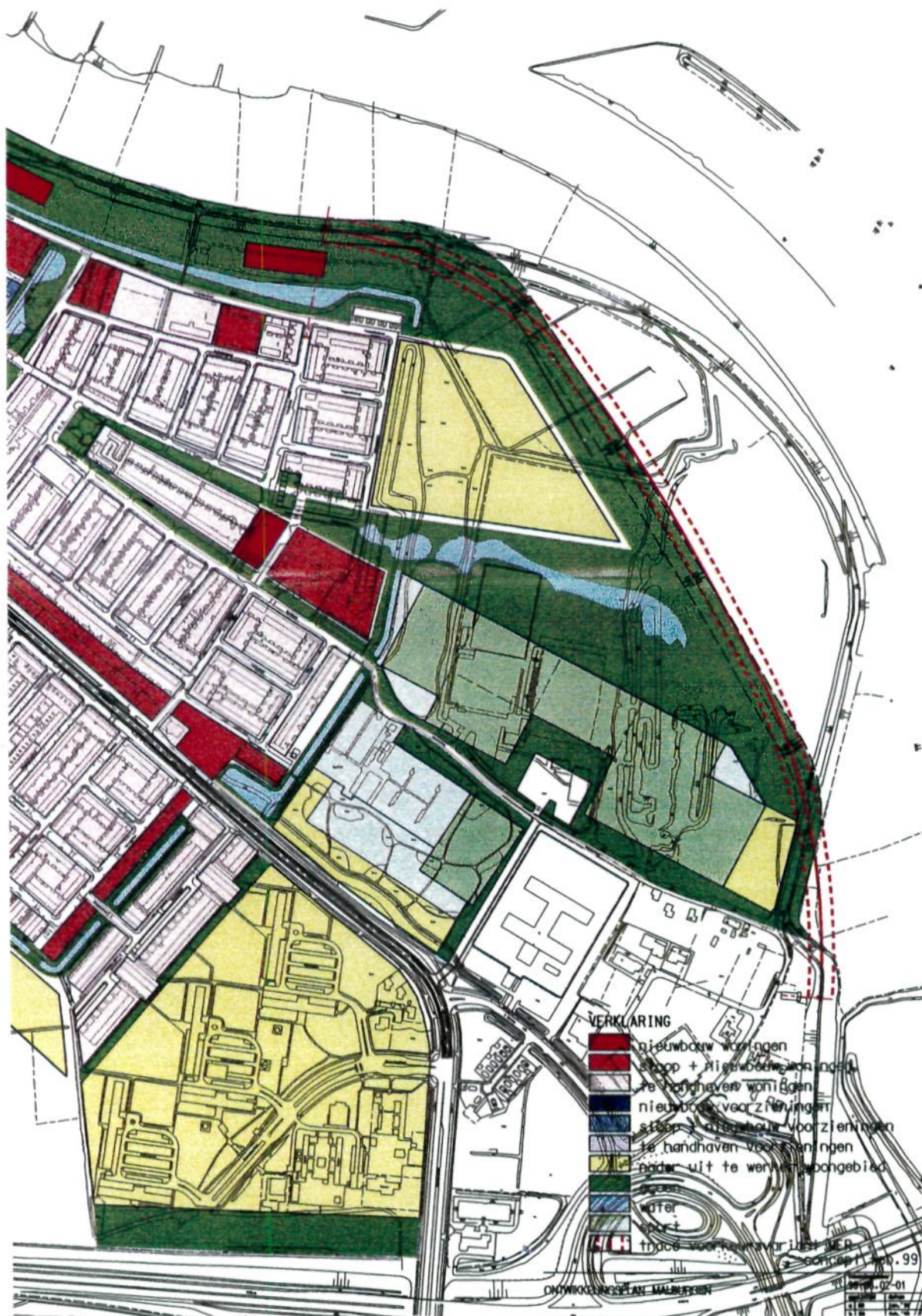
1. Overzichtstekening
2. Openbare kennisgeving in 'De Nieuwe Koerier (Huissen)', 'Groot Arnhem Combinatie' en de 'Gelderlander Editie 7 (Arnhem En Omgeving/Liemers) én Editie 3,4 (Betuwe / Tiel En Nederbetuwe), alsmede in de Staatscourant nr 211 d.d. 4 november 1998
- 3^A. Lijst van adviseurs en sprekers
- 3^B. Verslag openbare zitting d.d. 11 november 1998 in de aula van het 'Olympuscollege' te Arnhem
4. Samenvatting en beantwoording van schriftelijk en mondeling gemaakte opmerkingen
5. Hoofdpunten van het advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het MER door de Commissie voor de milieu-effectrapportage

HOOFDPUNTEN VAN DEZE RICHTLIJNEN

Uitgaande van de startnotitie, alsmede op basis van het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage en de bij ons binnengekomen zienswijzen (zie *bijlage 4*), komen wij tot de conclusie dat in het milieu-effectrapport (MER) naast de hoofdpunten uit het advies van C-m.e.r. (zie *bijlage 5*) nog de volgende hoofdpunten nader onderzoek en/of beschrijving vergen:

- **In het MER dient te worden onderbouwd of het voorkeursalternatief kan samenvallen met het Meest Milieuvriendelijk alternatief (MMA);**
Hiermee wordt beoogd na te gaan of een maximaal landwaartse verschuiving (of wel het MMA; ten gunste van het versterken van de ecologische hoofdstructuur en ter verruiming van het winterbed) niet strijdig wordt met de gewenste stedelijke ontwikkeling (Malburgen-oost). Indien, na een zorgvuldige belangenafweging, blijkt dat het voorkeursalternatief niet kan samenvallen met het MMA, dan dienen beide alternatieven op vergelijkbare wijze in het MER onderzocht te worden.
- **De randvoorwaarden, die de gemeente Arnhem stelt vanuit de stedelijke optiek, zijn middels een situatie-tekening gevisualiseerd en op de volgende pagina weergegeven.**
Hiermee wordt beoogd de uiterste begrenzing aan te geven voor het landwaarts verplaatsen van de hoogwaterkering. Ook het begin- en eindpunt van de dijkverlegging zijn gemarkeerd.
- **In het MER dient bij de te onderzoeken (kansrijke) alternatieven inzichtelijk gemaakt te worden welk effect de dijkverlegging heeft op de maatgevende hoogwaterstand (MHW) langs dit dijkvak bij een toename van de watertoevoer vanuit het bovenstrooms gebied. Deze effecten moeten worden meegenomen in de verdere studie inzake 'Ruimte voor Rijntakken';**
Hiermee wordt beoogd het effect van deze lokale ingreep te relateren aan het scala van maatregelen dat wordt voorzien in het kader van Ruimte voor de Rivier. Het aspect 'Rivierkunde' en de beoogde 'Rivierkundige winst', gebaseerd op in bijlage beschreven feitenmateriaal en rekenkundige onderbouwing, dienen in het MER helder en zorgvuldig te worden beschreven.
- **De mogelijkheden voor Landschappelijke en Ecologische compensatie en/of mitigerende maatregelen, alsmede de mogelijkheden voor de herinrichting van het toekomstige buitendijkse gebied, dienen, in relatie tot gewenste inrichting van het winterbed, te worden verkend;**
De compenserende en mitigerende maatregelen dienen in het MER te worden beschreven, waarbij tevens dient te worden aangegeven op welke wijze en in welk tijdsbestek de maatregelen te realiseren zijn. Onderzocht dient te worden in hoeverre aansluiting bij natuurontwikkelingsplannen in de aangrenzende uiterwaarden tussen de 'Gelderse Poort' en 'Meinerswijk' gevonden kan worden (verkenning van z.g. 'Win-win situaties').
- **De noodzaak voor het toepassen van *harde bekleding* op het buitentalud dient te worden aangetoond; daarbij wordt door ons het zogenaamde '*Nee, tenzij ...*' beleid gevoerd;**
Harde taludbekleding kan slechts in bijzondere situaties noodzakelijk zijn en wel op plaatsen waar de veiligheid van de dijk in het geding komt door verhoogde kans op grote belasting. Op basis van de aard en samenloop van factoren die zich in deze bijzondere situaties voordoen, wordt onderscheid gemaakt in *enkelvoudige* situaties (waarin één enkele factor bepalend is voor toepassing van harde bekleding) en *meervoudige* situaties (waar alleen een combinatie van factoren een harde bekleding kan rechtvaardigen). Aan de hand van het stappenschema (als beschreven in de door ons vastgestelde rapportage "hard of zacht" door Novioconsult en Grondmechanica Delft, d.d. 18 november 1997) dient de noodzaak voor toepassing van harde bekleding te worden aangetoond.
- **De toekomstwaarde van de voorkeursoplossing, uitgaande van de huidige kruinhoogte van de dijk, dient te worden verkend en aangegeven dient te worden welke knelpunten (vanuit stedenbouwkunde, dijktechniek en LNC) zich hierbij voordoen; tevens dient te worden aangegeven op welke wijze de knelpunten kunnen worden opgelost en welke milieu-effecten dit veroorzaakt.**
Hiermee wordt beoogd na te gaan, indien de bestaande dijk een zekere overhoogte en continuïteit (qua dijkprofiel) heeft, welk hoger MHW aansluit bij het aanwezige dijkprofiel en welke maatregelen nodig zijn om de te verleggen dijk eenzelfde veiligheid terug te geven.

(Bijlage bij hoofdpunten; situatie-tekening waarop door gemeente Arnhem de 'randvoorwaarden vanuit stedelijke optiek zijn weergegeven'

1. INLEIDING EN AFBAKENING

1.1 INLEIDING

Het polderdistrict Betuwe en Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland (RWS DON) zijn voornemens om de dijk langs de zuidoever van de Neder-Rijn ter hoogte van de Arnhemse wijk Malburgen-Oost te verbeteren. Het gebied waarop het project Dijkverlegging Malburgsedam 'Bakenhof' betrekking heeft ligt grotendeels op het grondgebied van de gemeente Arnhem; een klein deel nabij de Sacharovbrug ligt in de gemeente Huissen.

Het polderdistrict Betuwe is formeel initiatiefnemer voor de dijkverlegging en draagt zowel in de huidige als in de toekomstige situatie de facto de verantwoordelijkheid voor het beheer van de dijk. RWS DON is mede initiatiefnemer vanuit de verantwoordelijkheid voor het nemen van rivier verruimende maatregelen en het maken van een integraal rivierverruimingsplan ("Ruimte voor Rijntakken").

De dijkverbetering wordt aangegrepen om ruimte te geven aan de rivier door de dijk 150 á 250 meter landwaarts terug te leggen. Een nevendoelstelling is de ruimte buiten de nieuwe dijk te gebruiken voor natuurontwikkeling. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverleggingsplan ex artikel 7 van de Wet op de waterkering en over de ruimtelijke inpassing van de nieuwe dijk en het buitendijksgebied ex artikel 19 van de Wet op de ruimtelijke ordening wordt milieueffectrapportage (m.e.r.) uitgevoerd.

Deze richtlijnen zijn leidraad bij het opstellen van het Milieu-effectrapport (MER) en zijn richtinggevend voor de inhoud ervan.

Centrale vraag luidt:

Welke informatie is nodig om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming over de voorgenomen activiteit te betrekken ?

De openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure vond plaats in Staatscourant nr. 211 van 4 november 1998, alsmede in de regionale pers (de bladen "De Nieuwe Koerier (Huissen)" en "Groot Arnhem Combinatie" alsmede de dagbladen "De Gelderlander, editie 7 (Arnhem en omgeving/Liemers) en editie 3,4 (Betuwe/Tiel en Nederbetuwe)" van 4 november 1998 (zie *bijlage 2*).

De belanghebbenden aan de dijk zijn door de initiatiefnemers op de hoogte gehouden door middel van een "nieuwsbrief" (verspreid eind oktober 1998).

De startnotitie heeft ter inzage gelegen van 5 november tot en met 2 december 1998 bij de initiatiefnemers (polderdistrict Betuwe, te Elst en Rijkswaterstaat DON, te Arnhem), bij het bevoegd gezag (provincie Gelderland, te Arnhem) en bij de gemeenten Arnhem en Huissen.

Het bevoegd gezag heeft met medewerking van de initiatiefnemers op 11 november 1998 in de aula van het Olympuscollege te Arnhem een openbare zitting over de startnotitie gehouden. (voor insprekers & verslag zie *bijlagen 3^A en 3^B*).

De aldaar kenbaar gemaakte mondelinge zienswijzen en de bij ons binnengekomen schriftelijke zienswijzen hebben wij samengevat, becommentarieerd (zie *bijlage 4*) en, voor zover relevant voor de inhoud van het MER, verwerkt in deze richtlijnen.

Een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (C-m.e.r.) heeft op 13 januari 1998 haar advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen MER, overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) aan ons aangeboden. De hoofdpunten van het advies zijn weergegeven in *bijlage 5*.

De wettelijk aangewezen adviseurs hebben geen opmerkingen over de inhoud van de startnotitie kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING

Het doel van de richtlijnen is het afbakenen van de belangrijkste, nog te onderzoeken, milieu-aspecten van de activiteit (de dijkverlegging én herinrichting van het buitendijks gebied) en de gewenste inhoud van het MER aan te geven.

Bij het opstellen van deze richtlijnen hebben wij bij de dijkverlegging de *beleidslijn Ruimte voor de Rivier, het ontwikkelingsplan Malburgen (1997)* én het *Gelders Rivierdijkenplan (GRIP)*, als voornaamste uitgangspunten van beleid gehanteerd.

De richtlijnen zijn verder in belangrijke mate gebaseerd op het eerder genoemde advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (C-m.e.r.).

Daarnaast zijn de bij ons ingebrachte mondelinge en/of schriftelijke zienswijzen, voor zover relevant voor de verdere milieu-effectrapportage, eveneens in deze richtlijnen betrokken.

Wij maken onderscheid in **hoofdpunten** (die per punt een nader onderzoek in het MER vergen en/of in een aparte paragraaf of alinea in het MER moeten worden beschreven), in **aandachtspunten** (die een onderbouwing en een motivering in het MER behoeven) en in **checklistpunten** (die, indien relevant voor het project, aandacht in het MER verdienen).

Op pagina 1 hebben wij de hoofdpunten van deze richtlijnen kort samengevat. De hoofdpunten uit het advies van C-m.e.r. zijn opgenomen in *bijlage 5*. Al deze hoofdpunten vergen een beschrijving en/of nader onderzoek in het MER.

Aandachtspunten (opgenomen in de hoofdstukken 2 en 5) verdienen in ieder geval een onderbouwing en motivering in het MER.

Checklistpunten (opgenomen in de hoofdstukken 3, 4, 6, en deels in de verdere hoofdstukken) dienen alleen aandacht te krijgen als zij relevant zijn voor het betrokken dijkverbeteringsplan. Deze kunnen daartoe worden nagelopen ('afgevinkt').

2. PROBLEEM, DOEL EN BESLUITVORMING

2.1 PROBLEEM

Veiligheidsaspecten en technische aspecten

In paragraaf 2.1 van de startnotitie is de conditie van de huidige waterkering (Malburgsedam) globaal beschreven. De kruinhoogte voldoet reeds aan de wettelijke veiligheidsnormen; de sterkte en stabiliteit zijn niet voldoende en ook de aanwezigheid van een inslechte staat verkerende keermuur vereist een beperkt aantal aanpassingen aan de huidige waterkering.

Duurzame bescherming tegen hoogwater

De bescherming van binnendijs gelegen land bij extreem hoog water is tot op heden uitgevoerd door het verbeteren en steeds verhogen van de huidige rivierdijken. In de startnotitie wordt gesteld dat wordt gestreefd naar een meer duurzame bescherming middels het doorbreken van de vicieuze cirkel van hoger water en hogere dijken. Dit kan door verruiming van het rivierbed worden bereikt. De keuze voor de locatie 'Bakenhof' voor rivierbedverruiming is met name ingegeven doordat er op deze plaats voor zowel de afvoer van rivierwater als de buitendijkse natuur een knelpunt ligt én door de relatieve ruimte binnen de huidige dijk. Om die reden zijn in de startnotitie de tekortkomingen van de huidige dijk slechts globaal beschreven.

In de startnotitie wordt gemeld dat in het MER het effect van de rivierverruiming op de afvoerdeling van het splitsingspunt Rijn/IJssel en op de waterstand zal worden beschreven. Ons college acht het tevens van belang te vermelden welke de (in de startnotitie genoemde) tijdelijke maatregelen zijn die worden overwogen ter beperking van eventuele nadelige effecten op de afvoerdeling of de waterstand.

2.2 DOEL

In de paragrafen 2.2 en 2.3 van de startnotitie zijn de hoofd- en nevendoelen van het voornemen helder omschreven.

Hoofddoelen zijn het realiseren van een veilige dijk en het bieden van een meer duurzame bescherming tegen hoogwater door rivierverruiming. Nevendoelen zijn het ontwikkelen van een verbindingszone in de ecologische hoofdstructuur en het creëren van een nieuwe samenhang tussen stad en rivier op een zodanige wijze dat de ruimtelijke kwaliteit van de wijk Malburgen-Oost wordt verhoogd.

Beleidskader

In hoofdstuk 3 van de startnotitie is een voldoende opsomming gegeven van relevante overheidsbesluiten, zoals vastgelegd in beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten die eisen stellen of beperkingen opleggen aan de besluitvorming over de voorgenomen activiteit.

Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ter ondersteuning van het goedkeuringsbesluit van Gedeputeerde Staten van Gelderland, ingevolge artikel 7 van de Wet op de waterkering (Wow) en het besluit van de gemeenten Arnhem en Huissen tot herziening van het bestemmingsplan ingevolge artikel 19 Wet op de ruimtelijke ordening (WRO). Het dijkverleggingsplan op grond van de Wow is de basis voor de aanleg van de nieuwe dijk. Pas na goedkeuring van dit plan kunnen door de gemeenten de art. 19 besluiten worden genomen voor de (her)inrichting van het buitendijkse gebied.

In het MER moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, bestuurlijke toezeggingen) de gemeenten Arnhem en Huissen, de provincie Gelderland en het Rijk hanteren bij deze voorgenomen dijkverlegging. De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven en/of varianten moeten worden aangegeven. Voor het overige wordt in de startnotitie wordt voldoende ingegaan op de relevante beleidsmatige uitgangspunten, de procedure, het tijdspad en de te nemen besluiten.

3. BESCHRIJVING EN WAARDERING VAN HET PLANGEBIED

3.1 INLEIDING

Beschrijf de **bestaande toestand van het milieu** voor zover deze door de dijkverlegging en de herinrichting van het buitendijkse gebied wordt beïnvloed. Voor een belangrijk deel is de relevante informatie reeds in de startnotitie opgenomen.

Voor zover in het gebied bepaalde **autonome ontwikkelingen** plaatsvinden, of binnen afzienbare termijn veranderingen kunnen worden voorzien onder invloed van reeds vastgelegd beleid, betrek dit dan bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand.

In § 3.2 van deze richtlijnen zijn enkele specifieke aandachtspunten opgenomen.

3.2 AANDACHTSPUNTEN

- **Algemeen**

In bijlage 3 van de startnotitie zijn de aspecten landschap, natuur en cultuurhistorie (LNC) aspecten voldoende beschreven. Op grond hiervan zijn de LNC-waarden benoemd. Ook de beschrijving van de wisselwerking tussen stad en rivier en de beleevingswaarde van het plangebied zijn voldoende beschreven. In het MER moet aan de inventarisatie en de waardetoekenning nog de prioritering worden toegevoegd.

De omvang van het studiegebied wordt bepaald door de te verwachten reikwijdte van de effecten en de wisselwerking met de omgeving waaronder het aangrenzende stedelijke gebied. Per milieu-aspect kan de omvang van het studiegebied verschillen.

Het is voor de effectbeoordeling en de vergelijking van de alternatieven aan te bevelen de bestaande LNC-waarden duidelijk op kaart aan te geven, omdat dan zichtbaar wordt of en hoe deze waarden in het plan een rol blijven spelen.

- **Landschap en de relatie tussen stad en rivier**

Ons college acht de conclusie uit de startnotitie dat het plangebied uit landschappelijk oogpunt weinig aantrekkelijk is en dat er nu geen duidelijke relatie bestaat tussen de stad en de rivier voldoende onderbouwd.

- **Natuur en milieu**

De bestaande natuur is voldoende beschreven voor de verdere planvorming en de waarden zijn benoemd. Ons college acht het van belang dat in het MER aandacht wordt besteed aan eventueel aanwezige bodemverontreinigingen die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van alternatieven of varianten.

- **Cultureel erfgoed**

De cultuurhistorische kenmerken van het gebied zijn door activiteiten in het (recente) verleden, zoals de bouw van de stadswijk Malburgen, de aanleg van een winterdijk om deze stadswijk, en de recente sloop van de steenfabriek sterk aangetast. Voor zover er nog cultureel erfgoed aanwezig is, betreffen het geïsoleerde objecten en terreinen, waaronder het meest zuidelijke deel van de dijk (een deel van de oude Veerweg), een terp en mogelijk enige archeologische terreinen. De startnotitie geeft een goed overzicht van het voorkomen van deze objecten en terreinen.

4. VISIE OP DE DIJKVERLEGGING

De visie op de dijkverlegging gaat uit van het realiseren van de doelstelling op zodanige wijze dat de belevings-, gebruiks- en toekomstwaarden van het plangebied conform de bestaande plannen worden verhoogd. Op basis van deze visie zijn in de startnotitie ontwerpprincipes, uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd.

In de visiebeschrijving van het MER moet nog duidelijk worden welke prioriteiten worden gesteld. Deze prioritering dient met name om de keuze duidelijk te maken tussen het voldoen aan ruimtebehoefte binnendijs (huidige functies en wensen vanuit de stad) en buitendijs (Ruimte voor de Rivier en natuur). Ook moet de visie aandacht schenken aan de beoogde interactie tussen de wijk Malburgen en de rivier, bijvoorbeeld door het realiseren van open bebouwing. Op basis van deze visie kunnen de essentieel geachte doelen en de overige doelstellingen worden geformuleerd.

De prioritering van ruimteclaims is nodig om mogelijke alternatieven en varianten op te kunnen stellen en deze achteraf te kunnen beoordelen.

Dit is helemaal van belang wanneer een aantal van de gestelde doelen met elkaar in strijd (kunnen) zijn. Een voorbeeld hiervan is het genoemde uitgangspunt van het behoud van de herkenbaarheid van de oude rivierloop versus de gewenste maaiveldverlaging. Een ander voorbeeld is het willen behouden en uitbreiden van de sportaccommodaties en het willen behouden van de volkstuinen.

Overigens is de geven visie nog te algemeen om op basis daarvan goede keuzen en vergelijkingen van varianten en alternatieven te kunnen maken. De beschreven visie is vooral een herhaling van de doelstellingen en voegt daar nog te weinig aan toe.

Scherp de visie aan op grond van de in de startnotitie genoemde bouwstenen. Vertaal deze visie in een concreet programma van eisen en leid hieruit criteria voor de ontwikkeling en beoordeling van varianten en alternatieven af.

Baseer de criteria voor de waterkering op een nadere beschouwing van het in § 2.1 van deze richtlijnen beschreven *probleem*.

Op zich is voor het bovenstaande weinig nieuwe informatie nodig: de startnotitie bevat voldoende informatie voor het meer concreet maken van visie, programma van eisen en beoordelingscriteria.

Geef ook een visie op inrichting en beheer & onderhoud van de dijk (z.g. 'beheersvisie'). Geef een beschrijving van natuurvriendelijk beheer, zo nodig van natuurtechnisch (maai)beheer en geef aan waarop keuzen voor maaien of weiden zijn gebaseerd. Geef ook aan wie onderhoud zal plegen op de dijk (aanliggende grondgebruikers of het polderdistrict) en of er aan de teen van de dijk onderhoudsstroken nodig zullen zijn. Maak in het MER inzichtelijk, indien onderhoudsstroken onmisbaar zijn, of daartoe nieuwe stroken moeten worden aangelegd en geef daarbij aan in hoeverre veiligheidsaspecten dan wel andere aspecten daartoe de aanleiding zijn geweest. Geef aan tot welke milieu-effecten de aanleg van nieuwe stroken leiden, waar deze tot knelpunten leiden en hoe hiermee omgegaan wordt. Beschrijf vooral ruimtebeslag en landschappelijk effect, bijvoorbeeld doordat door de onderhoudsstroken het naastliggend grondgebruik verder van de dijk komt te liggen.

Aandachtspunten bij het opstellen van de beheersvisie zijn verder:

- de vormen van inrichting, beheer & onderhoud die de beste mogelijkheden scheppen voor de gewenste ontwikkeling van natuur (waaronder stroomdalvegetaties) op het dijklichaam;

- de samenstelling (korrelgrootteverdeling, kalkgehalte en organisch stof gehalte) en dikte van eventueel ophoog- en afdek materiaal in verband met de ontwikkelingsmogelijkheden voor natuur (waaronder stroomdalvegetaties).

5. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

5.1 INPERKING PRINCIPE-OPLOSSINGEN

De uitvoering van dit project zal voor zowel Ruimte voor de Rivier als voor natuur en landschap winst kunnen opleveren, in de vorm van verruiming van het rivierbed, versterking van de Ecologische Hoofdstructuur en een verbeterde relatie tussen stad en rivierengebied.

Een maximale verschuiving van de dijk met de in de startnotitie genoemde 250 meter is vanuit het oogpunt van LNC-waarden het beste. Met name het zoveel mogelijk buitendijks realiseren van de ecologische groenfunctie is voor het versterken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gewenst. Bovendien biedt een verschuiving van 250 meter meer mogelijkheden voor extensief recreatief medegebruik. Bij 150 meter moet namelijk meer rekening worden gehouden met verstoring van de kwetsbare verbindingzone van de EHS.

In de startnotitie is aangegeven dat de Projectnota/MER er op gericht is om door optimalisatie van functies en wensen het voorkeursalternatief zoveel mogelijk te laten samenvallen met het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA). Verder ligt het volgens de startnotitie voor de hand dat het 250 meter-alternatief (ofwel het meest landinwaarts verschoven tracé) zal uitgroeien tot het voorkeursalternatief.

Zoals in hoofdstuk 4 van deze richtlijnen is opgemerkt, dient de visie duidelijkheid te verschaffen over de essentieel geachte doelen. Welke functies wil men in het plangebied zeker kunnen accommoderen en hoe wordt beoordeeld of de 'totale plankwaliteit vanuit de stad gezien' toeneemt?

5.2 ALTERNATIEVEN

Algemeen

In § 5.3 van de startnotitie geeft de initiatiefnemer aan dat het nulalternatief (in stand blijven van de huidige situatie) én het nulplusalternatief (versterken zonder terugleggen) geen reële alternatieven zijn. Het nulplusalternatief wordt slechts als 'terugvalalternatief' meegenomen en speelt geen rol in de effectvergelijking. Het nulalternatief kan overigens worden beschouwd als referentie voor de voorgenomen activiteit.

Beheer en onderhoud

Omdat het beheer & onderhoud van de dijk taluds belangrijk is voor de sterkte van het vegetatiedek tegen erosie en voor de natuurwaarde, is een z.g. 'beheersvisie' voor de dijk tevens onderdeel van de uitwerking van de alternatieven.

Meest milieuvriendelijk alternatief

Formuleer, naast het voorkeursalternatief, het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA). Dit alternatief kan op twee wijzen gevonden worden, een 'passieve' en een 'actieve' wijze. De passieve wijze is die waarin na analyse van de milieu-effecten van varianten en alternatieven, het alternatief met de minste milieu-effecten tot MMA wordt benoemd. Wij prefereren de 'actieve' aanpak van het MMA, omdat deze het MER een grotere gebruikswaarde voor de besluitvorming kan geven. Bij deze aanpak wordt, na benoemen van de met prioriteit te beschermen of te ontwikkelen LNC-waarden, vanuit deze waarden gezocht naar een alternatief dat de waarden zo veel mogelijk ontziet, dan wel maximaal ontwikkelt (maar daarbij wel voldoet aan gestelde veiligheidseisen). Onderzocht zal moeten worden of een maximale landinwaartse verschuiving van de dijk een reëel MMA kan opleveren.

Bij het MMA dient tevens het accent gelegd worden op het zo veel mogelijk sparen van cultuurhistorische en natuurlijke elementen, en toepassen van afdekgrond met de beste mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Het meest milieuvriendelijke alternatief moet voorts aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Het moet realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen.

- Het moet uitgaan van de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu.

5.3 VARIANTEN

Ons college stelt voor bij de uitwerking van het voorkeursalternatief en/of het MMA de volgende varianten mee te nemen, dan wel te beargumenteren waarom deze niet in beschouwing zijn genomen:

- **de vormgeving van de nieuw aan te leggen dijk:** in het MER dient op basis van de uitkomsten van te verrichten grondmechanisch onderzoek te worden aangegeven wat de benodigde minimale afmetingen van de nieuwe dijk zijn, bekeken vanuit de stabiliteitseisen en de eisen voor de erosiebestendigheid. Vervolgens kan worden nagegaan of bepaalde gebruiksfuncties van de dijk door het ontwerp kunnen worden versterkt, bijvoorbeeld medegebruik als wandel- en fietsgebied;
- **aanpassing van het dijktracé:** geef aan of een plaatselijke aanpassing van het dijktracé soelaas zou kunnen bieden voor de ruimtewensen aan de binnenkant van de dijk;
- **cultuurhistorie:** ga na of het mogelijk is de oude situatie herkenbaar te houden, bijvoorbeeld door het accentueren van de punten waar de nieuwe dijk aansluit op de oude;
- **mitigerende maatregelen:** het afwerken van de dijk met lichte grondsoorten ter bevordering van een goede uitgangspositie voor de ontwikkeling van stroomdalvegetatie;
- **inrichting buitengebied:** de aanplant van een strook bos in één van de voorbeeldprofielen gaat ten koste van de visuele beleving vanuit de stad op het rivierenlandschap en visa versa. In plaats daarvan stellen wij voor een variant uit te werken met lage struiken die eenzelfde ecologische bescherming biedt, maar geen visuele hinder geeft.

6. MILIEUGEVOLGEN

6.1 ALGEMEEN

Neem bij de beschrijving van de milieugevolgen de volgende algemene richtlijnen in acht:

- geef aan of de effecten tijdelijk of permanent zijn;
- neem in de effectenbeschrijving zowel negatieve als positieve milieugevolgen op;
- maak de manier waarop de milieugevolgen zijn bepaald en omschreven inzichtelijk en controleerbaar door het opnemen van basisgegevens in een bijlage of door expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.

6.2 LANDSCHAP EN RELATIE TUSSEN STAD EN RIVIER

De startnotitie geeft aan dat de relatie tussen stad en rivier via aanvullend materiaal nader wordt uitgezocht en ontwikkeld. Onderzoek voor het voorkeursalternatief en eventuele andere alternatieven de gevolgen voor de relatie tussen stad en rivier, waarbij specifiek aandacht geschonken dient te worden aan de visuele aspecten, veiligheid en de belevingswaarde.

Presenteer op relevante plekken dwarsdoorsneden en fotobeelden om de ruimtelijk-visuele veranderingen inzichtelijk te maken. Maak op deze wijze per variant en alternatief het verschil tussen de huidige en de toekomstige situatie zichtbaar.

6.3 CULTUURHISTORIE EN ARCHEOLOGIE

Onderzoek voor het voorkeursalternatief en eventuele andere alternatieven:

- de gevolgen voor mogelijke archeologische terreinen;
- in het bijzonder moet hierbij worden gedacht aan de omgeving van het gehucht Malburgen met de kleinschalige bebouwing en de in de startnotitie genoemde terp.

6.4 FLORA, VEGETATIE EN FAUNA EN ECOLOGISCHE RELATIE

Bij de beschrijving van de autonome milieuontwikkeling en de effecten op natuur en milieu zijn de belangrijkste aspecten waar aandacht aan moet worden besteed:

- aanwezigheid, respectievelijk aantasting/uitbreidingsmogelijkheden van (elementen van) de ecologische hoofdstructuur;

- (toekomstige) aanwezigheid van voor het studiegebied kenmerkende riviernatuur.

6.5 WOON-, WERK- EN LEEFMILIEU

In het MER moet aandacht worden besteed aan het aspect verkeersfunctie van de dijk en het aspect aanwezige ondergrondse hoofdinfrastructuur (hoofdtransportaders Kabels & Leidingen). Geef aan wat de consequenties zijn voor het ruimtebeslag en/of de vormgeving van de dijk (het dijkprofiel). Ga bij de beschrijving van de invloed van veranderingen in de functies verkeer, recreatie en wonen op het leefmilieu in op:

- de milieugevolgen (met name in termen van hinder) van eventuele wijziging van de verkeersfuncties van de dijk;
- situaties waar de dijk in (volks-)tuinen en/of belangrijk dichterbij woningen of sportvelden aan komt te liggen of daar juist verder vanaf komt te liggen.

7. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Vergelijk de milieu-effecten van de varianten en de daarop gebaseerde dijkverleggingalternatieven onderling en met de referentiesituatie. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de voorgenoemde activiteit en de alternatieven verschillen.

Bij de vergelijking van de alternatieven dienen de doelstellingen en de grens- / streefwaarden van het milieubeleid te worden betrokken; daarnaast kunnen de financiële aspecten van de alternatieven in beeld gebracht worden om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit laatste is in het kader van de milieu-effectrapportage niet verplicht, maar het maakt de besluitvorming meer inzichtelijk.

8. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

9. EVALUATIEPROGRAMMA

Bij het (goedkeurings-)besluit zullen wij aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Wij achten het zeer gewenst dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma (bijvoorbeeld in de vorm van een monitoringprogramma) geeft, dat is gericht op het alternatief dat de voorkeur krijgt in het verbeteringsplan. Een mogelijkheid is om dit programma op te nemen in het volgens de Wet op de Waterkering voorgeschreven 'beheersregister'.

10. VORM EN PRESENTATIE

Geef bijzondere aandacht aan de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de onderlinge vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de overige presentatie bevelen wij nog het volgende aan:

- houd het MER beknopt en goed leesbaar;
- vermeld achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf, maar in een bijlage;
- neem in het MER een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst op;
- voorzie kaartmateriaal van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda. Gebruik voor situatietekeningen waarop knelpunten (LNC en dijktechnische) en van belang zijnde structuren inzichtelijk worden gemaakt een kaartschaal van 1:1000 of nauwkeuriger. Werk de kenmerkende dwarsprofielen inzichtelijk uit met onder meer bestaande en nieuwe situatie met bijbehorende hoogtematen, lengtematen, materiaal-aanduidingen en dergelijke.

11. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Geef daarbij de belangrijkste zaken weer, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming, inclusief de belangrijkste waarden van het milieu in het studiegebied;
- de voorgenomen activiteit, de alternatieven en varianten;
- de belangrijkste positieve en negatieve effecten voor het milieu bij en na het uitvoeren van de alternatieven en/of varianten;
- de vergelijking van de alternatieven en/of varianten, alsmede de argumenten voor de selectie van het MMA en het voorkeursalternatief;
- overzicht van de belangrijkste leemten in kennis.

Maak in de samenvatting gebruik van kaarten, figuren en tabellen.

BIJLAGEN

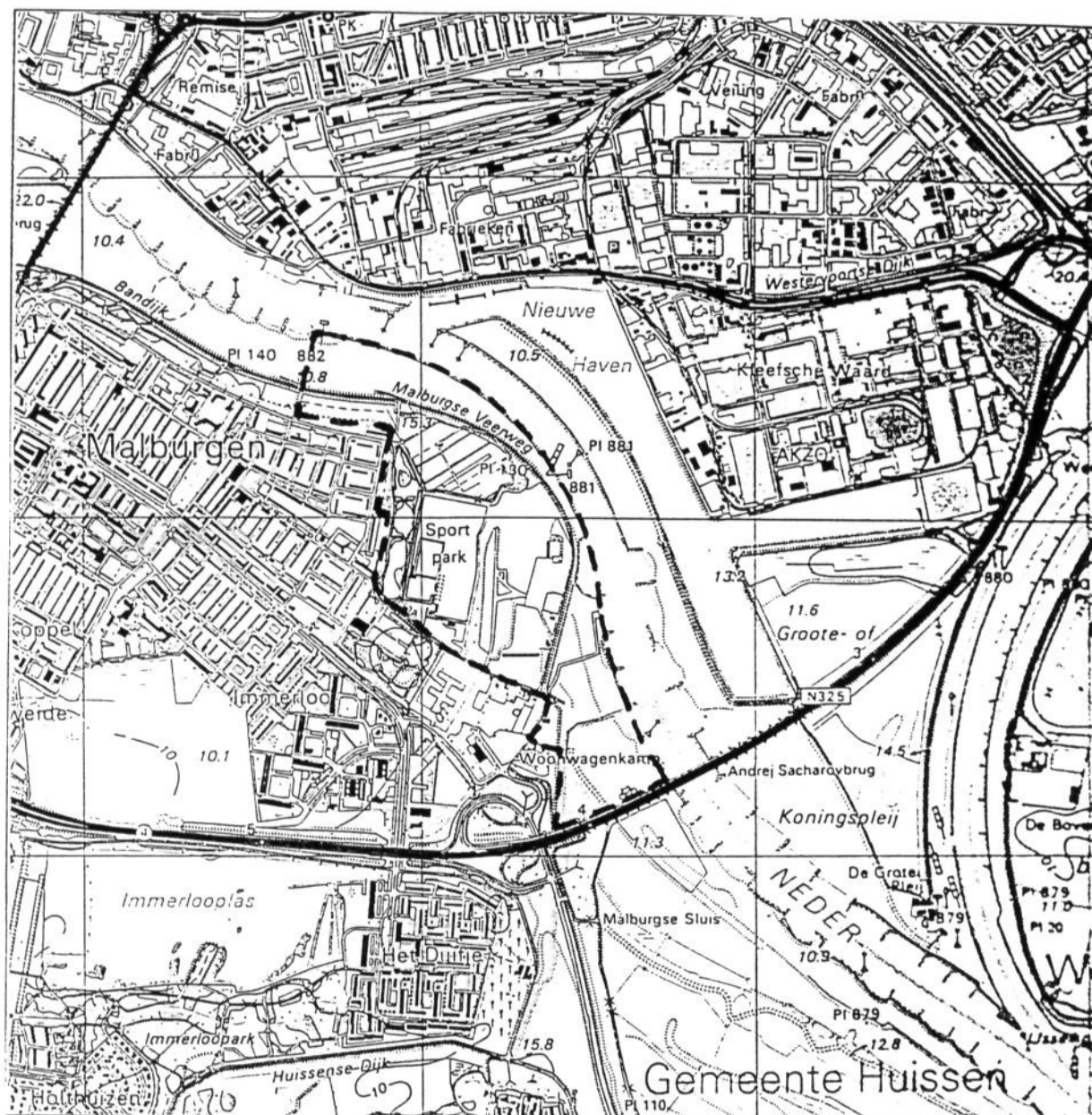
**bij de richtlijnen voor het
MILIEU-EFFECTRAPPORT (MER)**

**DIJKVERLEGGING
MALBURGSEDAM
'BAKENHOF'**

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

[betreft de overzichtskaart van het dijkverleggingsplan 'Malburgsedam plan Bakenhof'; hmp(O) 118-138.]

BEKENDMAKING

Terinzagelegging en openbare informatie-bijeenkomst

Dijkverlegging Bakenhof in de gemeenten Arnhem en Huissen

Ingevolge de artikelen 7.12 tot en met 7.15 van de Wet milieubeheer maken Gedeputeerde Staten van Gelderland bekend, dat de dijkstoel van het Polderdistrict Betuwe, te Elst, bij brief d.d. 13 oktober 1998 (verzonden op 20 oktober 1998 en ingekomen op 21 oktober d.v.) mede namens de hoofdinspecteur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Oost-Nederland, te Arnhem, en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem en Huissen bij ons college heeft ingezonden de "STARTNOTITIE VOOR PROJECTNOTA/MER DIJKVERLEGGING BAKENHOF".

De bestaande primaire waterkering langs de linkerzijde van de Nederrijn ter hoogte van de Arnhemse wijk Malburgen-Oost voldoet voor een gedeelte niet aan de huidige veiligheidseisen en dient te worden verbeterd. Na de hoogwaters in 1993 en 1995 is het besef ontstaan, dat een duurzame bescherming van de laag gelegen gebieden tegen hoogwater niet enkel kan worden bereikt met het verbeteren van de bestaande waterkeringen. Daarnaast is het noodzakelijk in het winterbed van de grote rivieren maatregelen te treffen, die bij de verwachte grotere afvoeren van de rivier hogere waterstanden voorkomen. Met het door de betrokken overheden gezamenlijk opgestarte project "Dijkverlegging Bakenhof" wordt dan ook beoogd enerzijds het realiseren en voor lange tijd behouden van een veilige waterkering en anderzijds het verkrijgen van meer ruimte voor de rivier ter plaatse.

Te volgen procedure

De startnotitie is een eerste stap naar het milieu-effectrapport (MER) en geeft in hoofdlijnen informatie over de manier waarop de betrokken overheden de dijkverlegging Bakenhof willen aanpakken. Aan de hand van de opmerkingen over de startnotitie, de adviezen van de wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieu-effectrapportage, zal ons college de richtlijnen voor de inhoud van het te maken milieu-effectrapport opstellen. Deze MER zal over enige tijd samen met de projectnota en het ontwerp-plan voor de dijkverbetering (aanleg nieuwe waterkering) ook voor een ieder ter inzage worden gelegd. Het MER en de projectnota vormen de basis voor de ingevolge de Wet op de waterkering vereiste besluiten van het Gecombineerd College van het Polderdistrict Betuwe en Gedeputeerde Staten tot vaststelling respectievelijk goedkeuring van het dijkverbeteringsplan en voor de door andere overheden te nemen besluiten ten behoeve van de uitvoering van dit plan. Bovendien vormt het MER een basis voor de ten behoeve van de (her)inrichting van het plangebied te nemen gemeentelijke besluiten tot het wijzigen van de voor dit gebied geldende bestemmingsplannen, voor zover geen onderdeel uitmakend van het dijkverbeteringsplan. De provincie treedt op als het bevoegd gezag voor deze milieu-effectrapportage.

Terinzagelegging

Van donderdag 5 november 1998 tot en met woensdag 2 december 1998 ligt een exemplaar van de startnotitie voor een ieder ter inzage in:

- het districtshuis van het Polderdistrict Betuwe, Dorpsstraat 8, te Elst (Gld), op werkdagen van 8.30 uur tot 12.00 uur en van 13.00 uur tot 17.00 uur;

- het kantoor (bibliotheek) van Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, Rijkskantorengebouw, Gildemeestersplein 1, te Arnhem, op werkdagen van 9.00 uur tot 16.00 uur;
- het gemeentehuis van Huissen (afdeling dienstverlening), Lange Kerkstraat 2-4, te Huissen, op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur en op maandag ook van 16.30 uur tot 18.00 uur;
- het gemeentelijk informatiecentrum Arnhem, Beekstraat 62, te Arnhem, op werkdagen van 9.00 uur tot 16.00 uur en op donderdag tot 20.00 uur;
- de wijkpost Malburgen Oost, Veldbloemenlaan 32, te Arnhem, op werkdagen van 9.00 uur tot 17.00 uur;
- de kantine van de Volkstuinenvereniging op woensdagmiddag en zaterdagochtend;
- het Huis der Provincie (gebouw Rijnstate, kamer 7.10A), Markt 11, te Arnhem, op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur en van 14.00 uur tot 16.00 uur en verder in nader overleg telefoon (026) 359 88 61.

Schriftelijke opmerkingen en adviezen

Gedurende de periode van terinzagelegging kan een ieder bij ons college schriftelijk zijn/haar opmerkingen indienen, die een bijdrage kunnen leveren aan de op te stellen richtlijnen voor de inhoud van het te maken milieu-effectrapport (MER). De opmerkingen dienen te worden gezonden aan

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

onder vermelding van nummer MW98.48361.

Degene, die een opmerking indient, kan daarbij verzoeken zijn of haar persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Openbare informatie-bijeenkomst

Ter toelichting op de startnotitie wordt een openbare informatie-bijeenkomst gehouden op woensdag 11 november 1998 in de aula van het Olympuscollege, Olympus 11, te Arnhem. Deze bijeenkomst begint om 20.00 uur. Aansluitend wordt dan de mogelijkheid geboden om mondelinge opmerkingen over de inhoud van de startnotitie kenbaar te maken. Degene, die niet in de gelegenheid is op bovenvermelde tijdstip een mondelinge opmerking in te dienen en dit alsnog wenst te doen, kan hiertoe contact opnemen met de provincie Gelderland (zie hieronder vermeld telefoonnummer).

Nader informatie

Voor nadere informatie over de startnotitie of de te volgen procedure kunt u zich wenden tot:

- het polderdistrict Betuwe, Annet Janssen, telefoon (0481) 36 71 45;
- Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland, Karen van IJendoorn, telefoon (026) 368 85 08;
- de provincie Gelderland, Frans van der Voort, telefoon (026) 359 88 61.

Arnhem, 29 oktober 1998
nr. MW98.48361-6082025

Gedeputeerde Staten van Gelderland
J. Kamminga - Commissaris van de Koningin
C. Crasborn - griffier

BIJLAGE 3^A

[betreft lijst van adviseurs en insprekers]

Wettelijke adviseurs:

- I. Commissie voor de milieu-effectrapportage [C-m.e.r.];
- II. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij [LNV];
- III. Directeur Landbouw, Natuur- en Openluchtrecreatie [LNO] in Gelderland.

Schriftelijke zienswijzen:

1. NV NUON, te Velp (Gld);
2. Volkstuinvereniging 'Arnhem-zuid', te Arnhem;
3. Staatsbosbeheer Regio Gelderland, te Arnhem.

Mondelinge zienswijzen:

4. Dhr. H.C. Willemsen, te Arnhem;
5. Dhr. W. Haafs, te Arnhem;
6. Dhr. C. van Bentum, te Arnhem;
7. Dhr. W.H. de Wit, te Arnhem;
8. Mevr. Katerman, te Arnhem.

BIJLAGE 3^B

[betreft verslag openbare zitting d.d. 11 november 1998]

Dijkverlegging Bakenhof in de gemeenten Arnhem en Huissen

verslag openbare zitting op 11 november 1998

Aanwezig namens

Provincie Gelderland:	mevrouw M. Nijenhuis (voorzitter), de heer F. van der Voort (projectcoördinator)
Polderdistrict Betuwe:	de heer C.G. de Vrieze (hoofd Dijkverbetering)
Rijkswaterstaat:	de heer M. van Lieshout (projectleider)
HASKONING:	de heer M. de Vriend

Aantal aanwezige belangstellenden: circa 35.

Toelichting

De heer Van Leeuwen, dijkgraaf van het Polderdistrict Betuwe, geeft een toelichting op de taken en verantwoordelijkheden van het Polderdistrict en benadrukt daarbij dat de medewerkers te allen tijde bereid zijn tot het verstrekken van informatie. Vervolgens geeft de heer Van Lieshout een toelichting op de aanleiding om te komen tot de dijkverlegging en licht de heer De Vriend daarna de startnotitie toe.

Procedure

De startnotitie ligt ter inzage van donderdag 5 november tot en met woensdag 2 december 1998. Begin februari 1999 stellen Gedeputeerde Staten de richtlijnen vast ten behoeve van de inhoud van het milieueffectrapport (MER). Naar verwachting worden de projectnota/MER en het ontwerp dijkverbeteringsplan ter inzage gelegd in de periode mei/juni 1999. Dan hebben belanghebbenden weer de mogelijkheid tot inspraak. Begin oktober 1999 stellen Gedeputeerde Staten het definitieve dijkverbeteringsplan en de bijbehorende besluiten vast. Hiertegen kan zo nodig beroep worden aangetekend bij de Raad van State.

Gestelde vragen

Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat niet alle belanghebbenden informatie over de dijkverlegging hebben ontvangen. Tevens was niet duidelijk waar de startnotitie ter inzage lag. De bewoners aan het Bieslookpad hebben in ieder geval geen informatie ontvangen.

De heer Van Lieshout zegt in zijn reactie, dat gewacht is met het uitbrengen van de Nieuwsbrief omdat niet bekend was waar de startnotitie ter inzage zou worden gelegd. Op een gegeven moment is besloten de Nieuwsbrief toch uit te brengen en belanghebbenden nadien via advertenties in regionale en lokale kranten op de hoogte te brengen van de terinzagelegging.

De heer Wullink, lid van het algemeen bestuur van het Waterschap Rijn en IJssel, wijst op de voorgenomen verbetering van de Westervoortsedijk en de beroepsprocedure, die nu loopt bij de Raad van State over het al dan niet indijken van de Kleefsewaard. Hij vraagt of in het nu voorliggende plan rekening is gehouden met deze dijkverbetering.

De heer Slendebroek (Rijkswaterstaat) antwoordt, dat er tot dusver geen directe relatie is gelegd tussen de dijkverlegging Bakenhof en de verbetering van de Westervoortsedijk. De binnenkort te verwachten uitspraak van de Raad van State zou aanleiding kunnen zijn dit aspect nog eens nader te bezien.

De heer Van der Voort geeft op verzoek van **de heer Spinhoven** een toelichting op de procedure die gevolgd dient te worden voor de ontwikkeling van het natuurgebied in de uiterwaarden en de mogelijke gevolgen van een bestemmingsplanwijziging voor de volkstuinten. De beide projecten, dijkverlegging en natuurontwikkeling, staan los van elkaar. Alleen de werkzaamheden die direct gerelateerd zijn aan de dijkverlegging, waaronder bijvoorbeeld het winnen van specie, vallen onder het regime van de Wet op de Waterkering. Dit houdt in dat het goedgekeurde dijkverbeteringsplan richtinggevend is voor de gemeente voor de aanpassing van het bestemmingsplan buitengebied voor zover die direct gerelateerd is aan de dijkverlegging. De wijziging van het resterende buitengebied valt onder het bestemmingsplan waarbij, naar de mening van de heer Van der Voort, de Projectnota/MER richtinggevend is. Door het dijkverleggingsproject neemt de uiterwaard toe en kunnen er een beperkt aantal bestemmingen aan worden gegeven. Bezwaren tegen de bestemmingsplanwijziging buitendijks hebben geen vertragende werking op de dijkverlegging. Ten aanzien van de Europese subsidies, wordt geprobeerd de termijn van de Interreg II-subsidie wat op te rekken gezien het hoge ambitieniveau van rivierprojecten. De huidige termijn is niet toereikend als gevolg van de voorbereidingstijd en inspraakprocedures.

In aanvulling hierop zegt de heer Prins (Rijkswaterstaat) dat het voorbereidend plan gemeld is bij de Europese Commissie in Brussel; naar verwachting is op 9 december aanstaande bekend of de eerste tranche van de voorbereidingskosten voor subsidie in aanmerking komt. Ook op 9 december zal hoogstwaarschijnlijk een besluit worden genomen om de uitvoeringstermijn wel of niet met een jaar te verlengen.

In reactie op een vraag vanuit de zaal naar de mogelijke alternatieven, zegt de heer Van Lieshout dat er twee realistische mogelijkheden worden onderzocht: verlegging van de dijk tot 150 meter en tot 250 meter.

In antwoord op de vraag naar de toekomst van de volkstuinten, zegt de heer Van Lieshout dat er overleg is geweest met de Volkstuindersvereniging en de gemeente om te zoeken naar alternatieve locaties. In de loop van 1999 kan Rijkswaterstaat hierover meer duidelijkheid geven.

Een spreker in de zaal is van mening dat de verschillende ontwikkelingen in het gebied elkaar bijten. Enerzijds wordt er een natuurgebied ontwikkeld, terwijl aan de randen drie torenhoge flats worden gebouwd. Verder is hij van mening dat zich geen wild zal verplaatsen door het te ontwikkelen natuurgebied daar er ter plaatse allerlei obstakels blijven bestaan.

In zijn reactie geeft de heer Van Lieshout aan dat dergelijke aspecten onderdeel zullen uitmaken van het ontwikkelingsplan Malburgen en nog bestudeerd moeten worden.

De heer Van der Voort gaat in op de vraag naar de hinder die de bewoners van de Pluimzeggelaan zullen ondervinden van de werkzaamheden als gevolg van de dijkverlegging en de natuurontwikkeling. In de op te stellen MER zal worden aangegeven welke hinder mogelijk verwacht kan worden en welke maatregelen daarvoor worden getroffen. Het streven is de hinder voor aanwonenden zoveel mogelijk te beperken.

Ingebrachte zienswijzen

De heer H.C. Willemsen, Korianderstraat te Arnhem, huurt van de gemeente Arnhem weiland in de uiterwaarden. Het valt hem op dat regelmatig auto's in het gebied stoppen en afval en puin deponeeren. Gezien zijn belang om het weiland schoon te houden, let hij op deze vervuilers en geeft zo mogelijk hun kenteken door. Wanneer er straks sprake is van een vrij toegankelijk natuurgebied, zal er hoogstwaarschijnlijk ook afval worden gedeponeerd. Dan is er echter geen enkele controle meer en zal het gebied vervuilen. Ook de rivier zet veel vervuild slib af wat nu door het waterschap nog wordt opgeruimd. Wanneer er straks struiken groeien in het natuurgebied, zal het vuil hierachter blijven hangen. Daarbij is spreker ervan overtuigd dat vuil, vuil aantrekt en men steeds gemakkelijker het afval weggooit. Verder geeft hij aan dat het terrein te smal is voor wild en ook de Rijnbrug een obstakel vormt.

Er wordt op gewezen dat er in de MER een relatie dient te worden gelegd met het bestemmingsplan en als gevolg daarvan met de herinrichting van het gebied omdat beide zaken niet los van elkaar kunnen worden gezien.

In reactie op deze zienswijze zegt de heer Van Lieshout dat de gemeente vertegenwoordigd is in de projectgroep Dijkverlegging en er op die wijze voldoende aandacht in de MER zal worden gegeven aan de herinrichting. De beide besluitvormingstrajecten, in de gemeente en in het Polder district/Rijkswaterstaat en de provincie, staan niet los van elkaar.

De heer W. Haafs, Herminiumstraat 13 6833 HA Arnhem constateert dat de dijk nu wordt gebruikt als fietspad. Spreker verwijst naar de dijken langs de IJssel die door middel van hekken worden afgesloten voor autoverkeer. Deze afsluiting brengt met zich mee dat er ook minder snel vuil gestort zal gaan worden. Mede gezien het feit dat de route deel uitmaakt van een lange afstandfietspad, pleit hij ervoor om de Bakenhof-dijk (Malburgsedam) ook voor doorgaand autoverkeer af te sluiten.

De heer Van Lieshout geeft aan dat ook na de dijkverlegging de dijk gebruikt zal kunnen worden door fietsers. Het autovrij maken van de dijk vormt echter geen onderdeel van het project en is een verantwoordelijkheid van de gemeente Huissen.

De heer C. van Bentum, Bieslookpad 1 6833 BZ Arnhem vraagt ten eerste om de dijk zodanig te verbreden dat er naast fietsers ook wandelaars gebruik van kunnen maken door een splitsing aan te brengen in wandel- en fietspad. Verder pleit hij ervoor de dijk 150 meter te verleggen zodat de overige 100 meter binnendijks komt te liggen en er voor de aanwonenden extra groen overblijft.

De heer W.H. de Wit, Korianderstraat 89 6833 CN Arnhem pleit ervoor om in de infrastructuur van het ontwikkelingsplan Malburgen rekening te houden met voorzieningen voor fietsers en wandelaars en het gebied autoluw te maken en alleen toegankelijk voor aanwonenden.

Mevrouw Katerman Pluimzeggelaan 14 6833 DC Arnhem is van mening dat er op de huidige voorgestane locatie geen mogelijkheden zijn voor natuurontwikkeling. Dit is er wel aan de andere kant van de dijk c.q. rivier. Spreekster verwijst hierbij ook naar het Masterplan waarin sprake is van woningbouw in het gebied Bakenhof.

Niets meer aan de orde zijnde, dankt de voorzitter voor de inbreng en sluit de zitting.

BIJLAGE 4

[betreft samenvatting en beantwoording van gemaakte opmerkingen en/of zienswijzen]

Uitgebrachte adviezen.

Van LNV is een schriftelijke reactie ontvangen, waarin wordt medegedeeld dat er van haar kant geen aanvullende opmerkingen op de startnotitie zijn.

Van LNO is geen reactie ontvangen.

Samenvatting zienswijzen op Startnotitie dijkverlegging Malburgsedam 'Bakenhof'

Schriftelijke zienswijze nr.1

NV NUON Water; postbus 8002, 6880 CA Velp (Gld)

Samenvatting:

Appellant stelt dat de uitspraken op blz.16 van de startnotitie (*zoekgebied* genoemd in Streekplan Gelderland én *eventueel nieuwe waterwinning* in het Gelders Milieuplan) niet juist zijn.

Het project 'Bakenhof' is gelegen in het grondwaterbeschermingsgebied. Appellant wil de invloed van een dijkverlegging op de waterkwaliteit en waterkwantiteit, in relatie tot de waterwinning nader in het MER onderbouwd zien.

Voor de waterwinlokatie Immerloopark is uitgebreid geohydrologisch onderzoek verricht. Beschikbare gegevens wijken af van de in de startnotitie (bijlage 4) gedane aannamen. Appellant verzoekt de beschikbare informatie te betrekken bij het op te stellen MER.

Tot slot verzoekt appellant om over de verdere gang van zaken rond het dijkverleggingsproject op de hoogte gehouden te worden.

Reactie:

Medio februari heeft, naar aanleiding van deze schriftelijke reactie, overleg plaatsgevonden met de heer Balemans van NUON Water. In dit overleg bleek dat de inspraakreactie vooral betrekking heeft op de drinkwaterwinning Immerloopark. De indruk bestond dat kleiafdekkingen zouden worden afgegraven en dat grote dijkterugleggingen zouden gaan plaatsvinden, waardoor mogelijk het grondwater in het bovenste watervoerend pakket zou worden beïnvloed. Verder bestaat er twijfel aan het in de laagdikte van 15 meter ononderbroken zijn van de kleilaag tussen het eerste en tweede watervoerend pakket. Afgesproken is om de teksten in het MER betreffende drinkwaterwinning in ieder geval aan te passen op de actuele toestand.

Het aspect 'waterwinning' zal bij de behandeling grondwaterkwaliteit en -kwantiteit als belang bij de effectvergelijking worden betrokken. Appellant zal op de gebruikelijke wijze van de verdere gang van zaken op de hoogte gehouden worden.

Schriftelijke zienswijze nr.2

Volkstuinvereniging 'Arnhem-zuid'; postbus 30316, 6803 AH Arnhem

Samenvatting:

Appellanten maken bezwaar tegen dijkverlegging, waardoor er geen ruimte meer zou overblijven voor het volkstuinencomplex aan de Veerpolderstraat. De belevingswaarde is niet alleen als hobby, maar zeker ook in sociaal opzicht zeer hoog.

Appellanten geven blijk van een positieve opstelling om gezamenlijk een oplossing te vinden voor het verplaatsen van het volkstuinencomplex, maar vragen tegelijkertijd van de initiatiefnemer en de bevoegde instanties een maximale inspanning om het probleem daadwerkelijk op te lossen.

Reactie:

Het verdwijnen van het volkstuinencomplex op de huidige situatie is in het kader van dit project (dijkverlegging en ruimte voor de rivier) maar ook buiten de begrenzing van dit project, in het kader van ontwikkelingsplannen voor Malburgen-oost, onvermijdelijk. Dat neemt niet weg dat de initiatiefnemers én de gemeente Arnhem een maximale inspanningsverplichting hebben om in goed overleg met de betrokken vereniging een nieuwe locatie (van tenminste 4 ha) voor het volkstuinencomplex te zoeken. Toegezegd is dat er naar gestreefd zal worden een

vervangende locatie eind 1999 beschikbaar te hebben om schade tijdens overzetten en herinrichten van volkstuintjes tot een minimum te kunnen beperken.

In het MER zal de geschetste problematiek inzichtelijk te worden gemaakt in een herkenbare paragraaf over 'Woon-, Werk-, en Leefmilieu'.

Schriftelijke zienswijze nr.3

Staatsbosbeheer Regio Gelderland; postbus 680, 6800 AR Arnhem

Samenvatting:

Appellant stelt dat het natuurbelang het meest gediend is met een zo ver mogelijke landinwaartse verlegging van de dijk.; dit sluit aan bij de wensen voor het scheppen van 'ruimte voor de rivier'. Ecologisch gezien heeft uiterwaardverbreding een meerwaarde als er een logische verbinding ontstaat tussen de uiterwaarden in groter verband (in dit geval de verbinding tussen de 'Huissense Waard' en 'Meinerswijk').

Vanuit beheersoogpunt spreekt appellant de voorkeur uit voor het toepassen van integrale jaarrondbegrazing. Zij vraagt aandacht voor een logische geleiding van laag naar hoog voor het vee, met het oog op het ontbreken van natuurlijke hoogwatervluchtplaatsen. Uitgaande van het voorgestelde 'zo natuurlijk en extensief mogelijk' beheer acht appellant het noodzakelijk dat er rekening mee wordt gehouden dat de dan aanwezige eilanden op den duur vol zullen groeien met struweel en bos. Rivierkundig mag dit niet leiden tot ernstige belemmeringen.

Reactie:

In het MER zal het natuur- en ecologischbelang op een zorgvuldige wijze bij de effectvergelijking moeten worden betrokken. Ook het aspect 'beheer', zowel van de buitendijksgebied als ook van de dijk zelf verdient een uitgebreide beschrijving en een belangrijke plaats bij de weging van alternatieven en/of varianten. In het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) wordt aan LNC-belangen de hoogste waarde toegekend. De initiatiefnemer stelt in de startnotitie dat zij er naar streeft het voorkeursalternatief zoveel mogelijk te laten samenvallen met het MMA.

Mondelinge zienswijze nr.4

De heer H.C. Willemsen, Korianderstraat .. 6833 CN Arnhem.

Samenvatting:

Appellant merkt op dat het nu herhaaldelijk voorkomt dat illegaal afval en puin gestort wordt op plaatsen in de uiterwaard, terwijl er op dit moment geen vrije toegang tot het gebied is. Hij uit zijn zorg dat, wanneer straks sprake zal zijn van een vrij toegankelijk natuurgebied, het illegaal storten van afval ongecontroleerd door zal gaan en/of zelfs zal toenemen.

Reactie:

Herinrichting en planologische inpassing en beheer zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. In het MER zal aandacht besteed worden aan de wijze waarop vervuiling van het ontwikkelde natuurgebied zal worden tegengegaan. In het op te stellen beheerplan zal hieraan speciale zorg worden besteed.

Mondelinge zienswijze nr.5

De heer W. Haafs, Herminiumstraat 13 te Arnhem.

Samenvatting:

Appellant pleit er voor het onderhoudpad op de kruin van de nieuwe dijk in te richten als fietspad (route over de dijk maakt nu reeds deel uit van een 'lange-afstand-fietsverbinding') en ontoegankelijk te maken voor doorgaand autoverkeer. Dit zou ook het illegaal storten van afval kunnen bemoeilijken.

Reactie:

Het inspectiepad op de kruin van de dijk zal voorzien worden van een verharding en kan als zodanig geschikt gemaakt worden voor medegebruik door fietsers. Op dit moment is doorgaand autoverkeer over de dijk niet toegestaan. Een enkele plaats is echter wel per auto toegankelijk. Het is aan de wegbeheerder (in dit geval de gemeente Huissen en/of de gemeente Arnhem) of autoverkeer in de toekomst beperkt mogelijk blijft of dat dit gedeelte autoluw gemaakt wordt.

In het MER zal onder het item 'recreatief medegebruik' aandacht besteed worden aan de boven-genoemde 'lange-afstand-fietsverbinding'.

Mondelinge zienswijze nr.6

De heer C. Van Bentum, Bieslookpad 1 te Arnhem.

Samenvatting:

Appellant vraagt aandacht voor medegebruik van het inspectiepad op de kruin door wandelaars naast eerder genoemd medegebruik door fietsers. Spreekt voorkeur uit voor een scheiding tussen fiets- en wandelpad.

Spreekt daarnaast voorkeur uit voor een dijkverlegging van 150 meter waarbij de resterende binnendijkse strook van ca. 100 meter benut dient te worden als extra groenstrook voor de aanwonenden.

Reactie:

De mogelijkheden voor recreatief medegebruik van het inspectiepad op de kruin van de dijk door wandelaars en fietsers zal in het MER nader worden beschreven. De inrichting van de verharding op de kruin en de aan te brengen (noodzakelijke) verkeersmaatregelen behoren echter tot de verantwoordelijkheid van de wegbeheerder (in dit geval de gemeenten Arnhem en Huissen). Beide gemeenten zijn ambtelijk in de project- en adviesgroep voor dit dijkverleggingsproject vertegenwoordigd en zullen langs die weg de wensen van de wegbeheerder inbrengen.

Mondelinge zienswijze nr.7

De heer W.H. de Wit, Korianderstraat 89 te Arnhem.

Samenvatting:

Appellant pleit ervoor om in de infrastructuur van het ontwikkelingsplan Malburgen rekening te houden met voorzieningen voor fietsers en wandelaars en om het gebied verder autoluw en alleen voor aanwonenden toegankelijk te maken.

Reactie:

De plannen voor infrastructuur binnen het ontwikkelingsplan Malburgen en het treffen van verkeersmaatregelen behoort tot de verantwoordelijkheden van de wegbeheerder, in deze de gemeente Arnhem. Zij is ambtelijk in de project- en adviesgroep voor dit dijkverleggingsproject vertegenwoordigd en zal langs die weg het belang van de wegbeheerder behartigen en haar wensen kenbaar maken.

Mondelinge zienswijze nr.8

Mevrouw Katerman, Pluimzeggelaan 14 te Arnhem.

Samenvatting:

Appellante is van mening dat op de voorgestane locatie er geen mogelijkheden zijn voor natuurontwikkeling. Zij verwijst daarbij naar het Masterplan, waarin sprake is van woningbouw in het gebied Bakenhof.

Reactie:

Het is juist een van de hoofdpunten van deze richtlijnen waarin wordt gesteld dat *de mogelijkheden voor Landschappelijke en Ecologische compensatie en/of mitigerende maatregelen, alsmede de mogelijkheden voor herinrichting van het toekomstige buitendijkse gebied, in relatie tot de gewenste inrichting van het winterbed, moeten worden verkend.* Een dergelijk hoofdpunt vergt dan ook in het MER nader onderzoek en een beschrijving in een aparte alinea of paragraaf.

BIJLAGE 5

[betreft weergave van de hoofdpunten uit het advies van C-m.e.r.]

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het polderdistrict Betuwe en Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland zijn voornemens om de dijk langs de zuidoever van de Neder-Rijn ter hoogte van de Arnhemse wijk Malburgen-Oost te verbeteren. De dijkverbetering wordt aangegrepen om ruimte te geven aan de rivier door de dijk 150 á 250 meter terug te leggen. Een nevensdoel is de ruimte buiten de nieuwe dijk te gebruiken voor natuurontwikkeling.

De Commissie is van mening dat uitvoering van dit project winst voor zowel Ruimte voor de Rivier als voor natuur en landschap kan opleveren, in de vorm van verruiming van het rivierbed, versterking van de Ecologische Hoofdstructuur en een verbeterde relatie tussen stad en rivierengebied.

In het MER moet nog duidelijk worden welke prioriteiten bij de dijkverlegging worden gesteld. Deze prioritering dient met name voor de keuze tussen de ruimte binnendijks (voor huidige functies en wensen vanuit de stad) en buitendijks (Ruimte voor de Rivier en natuur). Op basis van deze prioriteitsstelling kan worden bepaald welke doelen essentieel zijn.

Een maximale verschuiving van de dijk met de in de startnotitie benoemde 250 meter is vanuit het oogpunt van LNC-waarden het beste. Met name het zoveel mogelijk buitendijks realiseren van de ecologische groenfunctie is wenselijk voor het versterken van de Ecologische Hoofdstructuur. Verder ligt het volgens de startnotitie voor de hand dat het 250 meter-alternatief zal uitgroeien tot het voorkeursalternatief. Volgens de Commissie kan daarom bij een maximale verschuiving het voorkeursalternatief samenvallen met het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA).

Wanneer het onmogelijk blijkt te zijn om binnen één alternatief aan alle genoemde essentiële doelen te voldoen, moeten in het MER meer alternatieven worden uitgewerkt. Volgens de Commissie kan het MMA alleen uitgaan van een verschuiving van minder dan 250 meter als blijkt dat hiermee alle essentieel geachte doelen kunnen worden gehaald. Wanneer de dijk in het voorkeursalternatief minder opschuift om daarmee doelen te halen die *niet* als essentieel zijn benoemd, dient een apart MMA te worden ontwikkeld.